Bekir Büyükarkın

~~~

BİR SEL GİBİ

~~~

YAYIN NU: 795
EDEBÎ ESERLER: 338

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-409-6

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

5. Basım: 1980, Arkın Kitabevi
8. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: İmak Ofset

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Bu roman XVII. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun
yirmi beş yıllık bir devresini canlandırmak için yazılmıştır.
Olaylar sosyal, politik ve ekonomik yönden ele alınmış,
bir romanın imkânları dahilinde devrin örf,
âdet ve yaşantısına yer verilmiştir.
Ayrıca "Bir Sel Gibi"
olup olmamanın da romanıdır.

Bir Vezirin Ölümü

Yıl 1632, gün Mayısın onsekizi idi. Parlak bir güneş İstanbul'u aydınlatıyor, şehir günlük hayatını yaşamaya başlıyordu. Mehter takımı, Demirkapı'da üç fasıl növbetini vuralı, epey olmuştu…

Topkapı Sarayı görünüşte çok sakindi. Enderun ağaları günlük emirlerini veriyorlar, içoğlanları büyük bir uysallıkla işlerini yapıyorlardı. Yalnız Hasodabaşı ile Silâhtar Ağa biraz heyecanlı görünüyorlardı. Çünkü hünkâr, devrin padişahı Dördüncü Murat o sabah pek sinirliydi. Oturmuyor, ayakta duruyor, huzuruna çağırttığı Sadrâzam Recep Paşa'yı bekliyordu.

Hünkâr henüz yirmi yaşında idi. Buna rağmen, gür siyah sakalı, kartal bakışları, heybetli vücudu vardı.

Huzurda herkes onu seyrediyordu. O, ellerini arkasına bağlamış, kaşlarını hafifçe çatmıştı. Zihnen çok meşgul olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu.

Nihayet kapı tarafından bir hışırtı duyuldu. Zülüflü baltacılar eğildi, sadrâzam içeri girdi.

Recep Paşa hafifçe topallıyordu. Bir an hünkârın heybeti karşısında duraladı. Sonra ayak öpmekte gecikmemek için eğildi.

O zaman hünkârın dudaklarında acı bir gülümseme belirdi. Recep Paşa'nın başka bir hareket yapmasına meydan vermeden:

- Gel beri, topal zorbabaşı! diye bağırdı.

Sadrâzam neye uğradığını anlayamamıştı; olduğu yere çöktü, sararmış benzi, titrek sesiyle:

- Hâşâ padişahım, diye inledi. Vallâh ve billâh hünkârımın rızasından taşra benim zerre kadar bir iş yapmışlığım yoktur.

Sultan Murat, ona kin ve alayla bir kere daha baktı. Dudaklarındaki acı gülümseme hâlâ kaybolmamıştı. Aynı tok sesiyle yeniden bağırdı:

- Bre kâfir, abdest al!..

Sonra Recep Paşa'nın başka bir söz söylemesine meydan bırakmadan karşısındakilere dönerek:

- Şu hainin tiz başını kesin! dedi.

Zülüflü baltacılar hemen atıldılar, artık yerinden bile kıpırdayacak gücü kalmayan Recep Paşa'yı kollarından tutup sürükleyerek dışarı çıkardılar.

Herkes hünkârın dudakları arasından çıkacak başka bir emri, korku ve ecel terleri dökerek bekliyordu… Dışarıdan birinin:

- Kara Ali'yi bulun, diye seslendiği duyulunca, Sultan Murat'ın dudaklarındaki gülümseme silindi, kaşları yeniden çatıldı:

- Cellât istemez. İşini kementle siz tamam edin, leşini Bâb-ı Hümâyûn önünde bekleyen zorbalarına atın. Mührü de Mehmet Paşa'ya verin.

Bir kıpırdanma oldu, sonra herkes koyu, ölümle hayat arasındaki o anlaşılmaz korkunç sessizliğe büründü. Dışarıdan sadece Recep Paşa'nın son iniltileri, yalvarmaları duyuluyordu. Nihayet onlar da kesildi.

O zaman hünkâr, Bostancıbaşı Duçe Mehmet'e döndü:

- Bak ağa, dedi, yeni sadrâzama söyle, tedarikin yapsın, huzuruma öyle gelsin. Tiz biriyle haber gönder. Derya Efendi'yi bulsunlar; onunla konuşmam gerek.

Bostancıbaşı etek öptü, hemen dışarı çıktı. Hünkâr bu sefer Kızlarağası Mustafa Ağa'ya seslendi:

- Ağa, sen de anama söyle, odasından zinhar taşra çıkmasın. Bundan böyle, kendi kendine asla hiçbir iş görmeye kalkışmasın.

Sonra verilecek başka bir emri olmadığını belli etmek için elinin tersiyle kapıyı göstererek:

- Halvet olsun, dedi.

Şimdi hünkâr, odada yalnızdı. Bir süre altın işlemeli tavana, karşısındaki duvara baktı. Avunmak, daha doğrusu içinde kaynayan ve kendini zaman zaman küçüklükle suçlandıran bir sesin etkisinden uzaklaşmak istiyordu.

Karar vermişti; bundan sonra hiçbir zaman küçülmeyecek, hiçbir kuvvete boyun eğmeyecekti. Tahtını ve idaresiyle sorumlu olduğu

devletini koruyacak, şerefli günler yaşayacaktı. Bunun nasıl olacağını vaktiyle zorbalar ona çok iyi öğretmişlerdi. Karşısına kim çıkarsa çıksın, çiğneyip geçecekti. Af ve merhameti kaldırıyordu. Belki boş yere bazı suçsuzların kanına girecekti. Fakat devletin ve tahtının geleceği için bundan kaçınılmasına imkân göremiyordu.

Başını salladı, hafifçe sakalını sıvazladı ve sonra şiddetle pazularını gerdi. Kalın bileklerindeki damarlar meydana çıkmıştı. Bu bilekler iri bir adamı belinden tutup dolaştıracak kadar kuvvetliydi. Bir parmağı ile havaya kaldırdığı gürzleri değme pehlivanlar yerinden bile kıpırdatamazdı. Evet, onun bu kuvveti ve kararı karşısında hiç kimse duramayacaktı.

Birden hatırına sevgili musahibi Musa Çelebi geldi. O zaman yavaşça divana oturdu, başını ellerinin arasına aldı ve geçmişi yaşamaya başladı.

Evvelâ gözlerinin önünde babası Sultan Ahmet canlandı. Sonra ağabeyi Genç Osman'ı üryan ve perişan Yedikule'ye götürülürken gördü. Gaddar sadrâzam Davut Paşa onu hiç acımadan öldürtmüştü.

Ağabeysi vaktiyle, kendisi gibi çırpınmıştı; rüşveti kaldırmak, memleketi düzeltmek istemişti. Hattâ bu işte o kadar ileri varmıştı ki, Hicaz'a gitmek bahanesiyle Anadolu'ya geçmeye, oradan asker toplayıp İstanbul'daki zorbaların hakkından gelmeye karar vermişti. Fakat bir türlü başaramamıştı. Sarayı bastıkları zaman son çare olarak yeniçerilere sığınmıştı; 65'inci yaya ortası, verdiği söze rağmen, onu teslim etmiş ve neticede öldürülmüştü.

Eyaletlerde devlet idaresi iyi ellerden çıkmıştı, paranın ayarı bozulmuştu, vergi yükü sebebiyle çiftini bozan köylü asî olmuştu. Kapıkulu ocağı halkı büsbütün şımarmıştı, tımarlı sipahi ihmal edilmişti, kadı ve naipler halkı soymaya başlamışlardı. Dış ve iç hazineler bomboş kalmıştı.

İşte böyle karışık, her şeyin parayla alınıp satıldığı, sözün ayağa düştüğü bir devirde on bir buçuk yaşında tahta çıkmıştı.

O günü gayet iyi hatırlıyordu. 1623 yılı Eylül'ünün dokuzuncu günü idi.

Kendisi ilk yıllar hiçbir şey yapmamıştı. Bütün idare anası Kösem Sultan ile Kızlarağası Mustafa Ağa'nın eline geçmişti.

İran'la harpler başlamıştı. Ancak çok sevdiği vezir-i âzamı Hafız Ahmet Paşa'nın gayretiyle daha korkunç sonuçların önüne geçilebilmişti.

Her şeyi unutabilecekti. Ahmet Paşa'dan sonra vezir-i âzam olan Hüsrev Paşa'nın yetersizliği de belki hatırından çıkacaktı. Fakat bundan birkaç ay önce meydana gelen o korkunç ayaklanmayı hiçbir zaman hoş görmesine imkân yoktu.

Hüsrev Paşa'yı azledip yerine ikinci defa Hafız Ahmet Paşa'yı sadrâzam yapmıştı. Senelerden beri sadâret bekleyen Recep Paşa buna tahammül edememiş, İstanbul'a dönen Hüsrev Paşa güruhunu kışkırtmıştı. Sipahiler ve yeniçeriler ayaklanıp Atmeydanı'nda toplanmış, Hüsrev Paşa'nın azline sebep oldu diye on yedi kişinin öldürülmesini istemişlerdi. Bunların arasında Şeyhülislâm Yahya Efendi, Sadrâzam Hafız Ahmet Paşa, Defterdar Mustafa Paşa, Yeniçeri Ağası Hasan Halife, Musahip Musa Çelebi de vardı.

Zorbalar işi o kadar azıtmışlardı ki Akağalar kapısına kadar dayanmışlardı. Hepsi bir ağızdan:

- Padişaha sözümüz vardır, divana çıksın! diye bağırıyorlardı.

Bu kulakları tırmalayan bir uğultu idi. Nihayet kardeşi Osman'ın korkunç sonucuna uğramamak için Bâbüssaâde önüne kurulan tahta çıkmış, kendine hâkim olmaya çalışarak:

- Nedir kullarım muradınız? diye sormuştu.

Âsiler hep bir ağızdan bağırmaya başlamışlardı:

- Defter ettiğimiz on yedi kişiyi, illâ Hafız Paşa'yı ver, paralayalım.

Onlara lâf anlatamamıştı. Yumruklarını sıkmış, hiddetle ayağa kalkmış, hepsini dövmek, ezmek istemişti. Fakat yapamamıştı; zayıf olduğunu, acz içinde bulunduğunu anlamıştı. Bu duygusu ise onu büsbütün çökertmişti.

Ağlamamak için dişlerini sıkıp içeri girerken Enderun ağaları etrafını sarmışlardı. Bu arada, her türlü teşrifât kurallarının dışında, fakat tamamen ılık bir ses kulağına çarpmıştı:

- Hünkârım, biraz daha sabret.

Bu sesin sahibi, babasının nedîm-i hası, cenk meydanlarında saçını ağartmış, milleti uğruna birçok yaralar almış, bir kolunu kaybetmiş olan Derya Efendi idi.

Sonunda zorbaların dediği gibi olmuştu. O günkü olaylar arasında, unutamadığı ve asla unutamayacağı iki söz hâlâ kulaklarında çınlamaktaydı. Birincisi, ikinci defa ayak divanına çıkarken Recep Paşa'nın sırıtırcasına:

"- Taşra çıkmadan evvel abdest alınız padişahım!" demesi, diğeri de Hafız Ahmet Paşa'nın gözyaşları arasında:

"- Padişahım, Hafız gibi bin kulun yoluna feda olsun. Gam çekme, yalnız senden ricam şudur ki, sen beni öldürtmeyesin. Ko bu zâlimler şehit etsin. Çoluk ve çocuğumdan da ilgini eksik tutma." sözleri idi.

Hafız Paşa, salâvat getirerek dışarı çıkmış, şehit olmuştu.

İşte o zaman, Recep Paşa'ya mührünü verirken kendi kendine and içmişti.

"- Allahu Taalâ kudret verirse sizlerden intikam almak nice olur, görürsünüz!.."

Daha korkunç olaylar da geçmişti. Bunların hepsini tekrar yaşamak istemiyordu. Onun için ellerini başından çekti, ayağa kalktı. Fakat yalnızlığını acı acı hissetti. Sevgili musahibi Musa Çelebi yanında olsaydı şimdi; onunla ne tatlı konuşur, dertleşirdi. Kederli günlerinde kendini nasıl da avuturdu… Evet, Musa Çelebi de yoktu artık… Defterdar Mustafa Paşa'yı Vefa'da yakalayıp paraladıkları gibi Recep Paşa, ben saklarım, diye yalan söyleyerek Musa Çelebi'yi saraydan çıkartmış, İbrahim Paşa sarayına götürmüş, zorbalara teslim etmişti.

Recep Paşa sonra padişahı da hal' etmek istemişti. Rum Mehmet ile Yeniçeri Ağası Köse Mehmet Ağa'nın durumu vaktinde haber vermeleri sonucu bu isteğinde başarı sağlayamamıştı.

İşte şimdi Recep Paşa'nın hesabını görmüştü. Elbette en kısa zamanda diğer zorbabaşıları da temizlenecekti. Hafız Ahmet Paşa'nın, Musa Çelebi'nin intikamını fazlası ile alacaktı.

Tekrar düşüncelerinden uzaklaşmak istedi… Gezinmeye başladı. Bir türlü avunamıyordu. Hemen şu anda hepsini, bütün zorbaları öldürmek, hattâ kendi elleriyle boğmak istiyordu. Nitekim bu hususta emir vermek için kapıya doğru da yürüdü. Fakat nedense birden vazgeçti.

- Kim var orada! diye bağırdı.

Yavaşça kapı açıldı. Hasodabaşı içeri girdi. Çekinerek hünkâra yaklaştı, eteğini öptü, sonra da geri geri giderek başını önüne eğdi.

- Saadetlû hünkârım, kulunuz emirlerine âmadedir.

- Derya Efendiyi beklerim, neden gelmez?

- Padişahım, Derya Efendi ile sadrâzam efendimiz emirlerinizi bekler. Halvet buyurduğunuzdan geldiklerini haber vermeye cesaretimiz yoktur.

- Söyle gelsinler.

Hasodabaşı eğildi, padişahın eteğini öptü, dışarı çıktı. Biraz sonra Sadrâzam Tabanıyassı Mehmet Paşa önde, Derya Efendi arkada, artlarında da Kızlarağası Mustafa Ağa, Bostancıbaşı Duçe Mehmet ve bütün saray ileri gelenleri içeri girdiler.

Yeni Sadrâzam titriyordu, hemen yere kapandı, hünkârın eteğini öptü. Dördüncü Murat:

- Baka paşa, dedi. Mühr-i hümâyûnumu sana verdim. Görem seni; canla başla çalışasın, kulluk nasıl olurmuş gösteresin. Devleti hoşça idare edesin. İllâ zorbalara aman vermeyesin.

Sadrâzamın gözleri yaşlı idi:

- Şevketlû padişahım, dedi, Mehmet kulun yoluna feda olsun. İnşallahu Taalâ en kısa zamanda her işin uhdesinden geliriz.

Sultan Murat gülümsedi:

- Defterdarı gör, hazinenin durumunu iyice öğren, tedbirini al, emrimi bekle.

Sonra elini çırptı:

- Lalama bir kürkle bir hil'at giydirin! diye seslendi.

Sadrâzamla ilk konuşması bitmişti. O, etek öpüp çıkarken, hünkâr:

- Beni Derya Efendi ile yalnız bırakın, dedi.

Gün Görmüş Bir İhtiyar

Derya Efendi, başı önüne eğik, sırtı hafifçe kamburlaşmış, gözlerini yarı kapamış, hünkârın karşısında sessizce duruyordu.

Sol kolu yoktu, başındaki kavuk onu olduğundan daha boylu gösteriyordu. Sakalları ağarmıştı. Göz çukurları derinleşmiş, bakışlarına hafif bulanıklık gelmişti. Buna rağmen, bu yarı çökük haliyle dahi o, yine de heybetli ve kararlı görünüyordu.

Sultan Murat onu gülümseyerek seyrediyordu. Sabahki hiddeti, hattâ üzüntüsü kaybolmuş gibiydi.

Odada huzur verici bir sessizlik vardı. Hünkâr kısa adımlarla Derya Efendinin önünden geçti, divana oturdu. Elini parmağındaki zümrüt mühürde dolaştırdı, sonra karşısındakinin hâlâ sustuğunu görünce:

- Sen kandasın, Derya Efendi? dedi.

- Saadetlû hünkârım, beni hoş görünüz; huzurunuza varmayı daima isterim. Lâkin rahatsız etmekten çekinirim.

- Derya Efendi, biz senden hoşlanırız!.. Bu köhne dünyada birkaç kişiden gayri dost mu kaldı? Gördün, Topal Recep'i boğdurttum, bundan sonra tedbir ne olsa gerek?

Derya Efendi birden cevap veremedi; başını biraz daha kaldırdı, hünkârı sevgiyle seyretti. Sonra:

- Bu âciz kulunuzun haddi midir ki, dedi, cihana hükmeden bir padişaha akıl versin?

Sultan Murat tekrar gülümsedi. Sonra birdenbire bu gülümseyişi kayboldu. Elini belindeki zümrüt kakmalı hançerine götürdü:

- Otur yanıma Derya Efendi, dedi, desturum olmuştur, benim-

le istediğin gibi konuşasın. Şimdi, Musa Çelebim sağ olsaydı beni oyalar, fikirlerini söylemekten çekinmezdi; sen de susmayasın… Babam, Sultan Ahmet'e nedimlik yaptın, hizmetlerin dokundu. Ağamla gittiğin Lehistan seferinde kolunu kaybettin. Ağam Sultan Osman senin sözünü dinleseydi, Hicaz'a gitme işini çıkarmaz, genç yaşta zorbaların eline düşmezdi.

Sultan Murat, hâlâ Derya Efendi'nin sustuğunu görünce kaşlarını çattı:

- Bana da sen yol göstermiştin, dedi; her hareketimde, bir kolayını bulup karşıma çıkan, "Sabret, daha zamanı gelmedi." diyen sen değil miydin? Söyle, bundan sonra ne tedbir gerek? Topal'ın zorbaları sarayıma üşüşürler mi dersin?

Hünkâr, ona tekrar baktı… Derya Efendi, sessiz, dudaklarını bile kıpırdatmadan ağlıyordu. Gözlerinden akan yaşlar yanaklarından süzülüyor, sakallarına dökülüyordu.

Sonra, daha fazla dayanamadı, birden yere diz çöktü, sağ elini uzattı, hünkârın zümrüt mühürlü parmağını tuttu, hıçkırıklarını zaptetmeye çalışmadan oraya dudaklarını değdirdi:

- Vakit gelmiştir sultanım, vur artık, Allah ve kulların seninledir. Ağanın intikamını al, kendi intikamını al, tahtını, devletini kurtar, kimsesizlerin yaşlarını kurut… Vur sultanım, vur!..

- Hepsini mi?

- Bütün zorba başlarını, ırz düşmanlarını, ocak söndürenleri, hepsini… Bu memleketi çökertmeye çalışan herkesi.

- Saka Mehmet, Gürcü Rıdvan, Cadı Osman, Deli İlâhi, Dereli Halil?..

- Hepsini sultanım, teker teker, yavaş yavaş vur… Bütün sipahi, yeniçeri zorbalarını, hak yiyen kadıları, köylüyü soyan beyleri, beylerbeylerini vur…

Derya Efendi doğruldu, dizlerinin üzerine, hünkârın ayaklarının dibine oturdu. Padişaha bakmaya cesareti yokmuş gibi:

- Tedbir odur ki, dedi, ocakla barışmış gibi görünesin, onların cemiyetini dağıtasın, sonra teker teker yakalayıp hepsini vurdurasın…

Sultan Murat, Hafız Ahmet Paşa öldürülürken ağladığını belli etmemek için nasıl elleriyle gözlerini kapattıysa, bu sefer de başını çevirdi, karşısındakine bakmadan:

- Sen de benimle beraber olasın, dedi.

- Padişahım, Derya kulun sana feda olsun. Lâkin o artık kocadı.

Eli tutmaz, gözü görmez oldu. Ondan sana ne fayda var? Sen bir bahadır kişisin, her şeyi yapmaya kadirsin. Bana destur ver, ömrümün sonunu, Isparta'da kendi mülküm olan çiftliğimde geçireyim.

- Beni terk mi edersin?

- Hâşâ hünkârım, yine sana hizmet etmek isterim. Bir eşim vardı, elimden ecel aldı götürdü. Nur topu gibi bir oğlancığım öksüz kaldı. İsterim ki onu senin için yetiştireyim. Çiftliğime götürüp, ilmiyle, irfanıyla uğraşayım. Kılıç kullanmasını, ata binmesini öğrensin, özü de, sözü de doğru olsun. Sonra hünkârıma getirip, canı yoluna fedadır diyeyim.

- İsmi ne oğlancığının?

- Uluğ!..

- Kaç yaşında var?

- On birine henüz bastı.

Sultan Murat ayağa kalktı, pencereye doğru yürüdü, canı sıkılmıştı; her türlü dedikodudan kaçan, mertlikten ayrılmayan, cengi cenk, ilmi ilim bilen bu adamdan ayrılmak istemiyordu:

- Baka Efendi, dedi, oğlanını burada okutsak, en usta kişilerden silâh kullanmasını, ata binmesini öğretsek, olmaz mı? Anadolu karışıktır. Korkarım yollarda başına bir iş gelir, çiftliğinde seni rahat komazlar.

Derya Efendi de doğrulmuştu, gözleri yeniden nemlenir gibiydi:

- Saadetlû padişahım, çiftliğimin halini yıllardan beri bilmem. Kâhyalar elinde harap olur. Oğlancığım yabancı ellerde dilediğim gibi yetişmez. En önemlisi, ilginiz devam ettikçe dostunuzun da düşmanı olurum... Siz Anadolu'yu da zorbalar elinden temizler, yolları açarsınız.

Odada derin bir sessizlik oldu. Sultan Murat tekrar düşünceye daldı. Derya Efendi, hünkâr bu sefer de "Hayır" derse, dayanamayacağını anlıyordu. Halbuki bir an evvel çiftliğine çekilmek istiyordu. Belki de ihtiyarladığından olacak, dinlenmeye de şiddetle ihtiyacı vardı. İstanbul'un bulanık havası artık onu sıkıyordu. Sevgili karısının ölüm döşeğindeki halini hiç unutamıyordu: "Uluğ'cuğum sana emanet, onu koru!.." demişti.

Gerçekten hünkâra bundan sonra faydası dokunacağına da kani değildi. Kocamış, en önemlisi çok yıpranmıştı. Sonra birçok dostu olduğu gibi düşmanı da vardı. Hak yolunda yürürken birçoklarının çıkarlarını çiğnemiş olabilirdi. Bu karışık zamanda oğlancağızına

fenalıkları dokunabilirdi. Hünkâra da söylediği gibi, onu devleti için yetiştirecek, sonra da kendi eliyle İstanbul'a getirip padişaha kapılandıracaktı… Son görevi de bu olacaktı. Bu topraklar şerefli ve azimli insanların çalışmasıyla kurtulurdu. Hele Uluğ bir büyüsün, kendini koruyacak çağa gelsin, gerisi kolaydı.

Sultan Murat'la göz göze geldiler. Bulanık gözleriyle padişahı bir kere daha seyretti. Onun heybetli vücudu, keskin bakışları karşısında hayranlığını gizleyemedi:

- Allah seni bizlere bağışlasın padişahım, diye fısıldadı.

O zaman hünkâr, elini Derya Efendi'nin omzuna koydu:

- Peki Derya Efendi, dedi, dileğin yerine gelsin. Yalnız senden istediğim şudur ki, ne vakit sefere çıkarsam yanımda bulunasın, ilk haberimde orduma katılasın. Oğlancığını da vakti gelince bana gönderesin…

Sonra, Derya Efendi'nin cevabını beklemeden ellerini çırptı, içeri giren iç oğlanına:

- Tiz hazinedarbaşına söyle, dedi, bana bir kese altın, hil'at ve mücevher bir sorguç getirsin.

Tekrar karşısındakine döndü:

- Sen bana, dedi, vaktiyle hocalık da yapmıştın. Sana o zaman bir has vermiştim. Sadrâzam Ali Paşa'ya, istemediğini söylediğin için kalmıştı. Şimdi bu hası tekrar bağışladım.

- Affet beni sultanım, bir hayli dünyalığım vardır. Bize bundan sonra mal ne gerek?… Bugünleri bekleyen nice iş bilir, hizmetine canını feda eden, yiğit kişilerin vardır; onların hakkını bana vermen doğru mudur?

- Peki, benden hiçbir şey istemeyecek misin?

- İsteyeceğim hünkârım, izin verin; müezzinlerinizden İzzet Çelebi ile bostancı kullarınızdan Cuma benimle birlikte yola çıksın.

- Onların bu düşüncenden haberi var mı?

- Beli padişahım!.. İzzet Çelebi oğluma ders okutur. Cuma at bindirir, kılıç kuşatır. Onları yanınıza ben aldırmıştım.

- Yola ne vakit çıkarsınız?

- İstanbul'da yapılacak bazı işlerim vardır. Hünkârım ferman verir, Allah kısmet ederse iki aya kalmaz hareket ederim…

Sultan Murat içini çekti:

- Git, dedi, yolun açık olsun… Ayrılırken beni yine gör… Oğlancığını da getir…

Bu sırada hazinedarbaşı kapıda göründü. Padişah gelen hediyeleri aldı. Sorgucu kendi eliyle Derya Efendi'nin mücevvezesine taktı, hil'atı giydirdi; altın kesesini de verdi:

- Yol harçlığı yaparsın, dedi.

Derya Efendi hıçkırarak ağlıyordu. Evet, o artık ihtiyarlamıştı.

Bir Divan Toplantısı

Muharrem ayının ilk günleri idi. O gün yeniçeriye "Masar" ulûfesi dağıtılacaktı. Divan-ı hümâyûn "galebe divanı" yapacaktı…

Vezirler sabah namazını Ayasofya Camiinde kılmış, Bab-ı Hümâyûnun önünde toplanmışlardı.

Derya Efendi de onların hemen gerisinde duruyordu. Küçük Uluğ'u elinden tutmuş, hünkâra vedâya gidiyordu. Eşyaları Üsküdar'a geçmişti, kendisi de ertesi sabah yola çıkacaktı.

Bâb-ı hümâyûnun önü çok kalabalıktı; yeniçeri ve sipahi ağaları ve bölük erkânı hep sıralanmışlardı.

Biraz sonra duacılar geldi, dualarını yaptılar, kapıcılar da Bâb-ı hümâyûnu açtılar. İçeriye evvelâ kapıcıbaşı girdi, onu reisülküttap takip etti. Sonra sırayla diğer divan halkı kapıdan geçtiler. Cebecibaşı da orta kapının dışında, çınar altında selâma durdu.

Çavuşbaşı ile kapıcılar kethüdası, vezirleri Bâb-ı selâmın iç tarafında karşıladılar ve ellerindeki gümüşlü asaları yere vura vura kubbe altına götürdüler…

Sakabaşı buzlu şerbetlerini sundu, divan erkânı sabahın alaca karanlığında bunları yudumlayarak içmeye başladılar.

Biraz sonra Sadrâzam Tabanıyassı Mehmet Paşa da geldi. Orta kapıda atından indi, yeniçerilerin ve ocak subaylarının selâmlarına karşılık vererek yürüdü. Hünkârdan aldığı cesaretle o da başını dik tutuyor, ulûfelerini almak için gelen kapıkullarına gururla bakıyordu.

Kubbealtına girip oturmadan evvel, sağında ve solunda bulunan divan erkânını selâmladı, oturduktan sonra da:

- Sabahlarınız hayrola, dedi.

Divanda bulunanlar saygıyla ayağa kalktılar, sadrâzamı selâmladılar.

Hatırlı bazı kimseler de ulûfe dağıtılmasını seyre gelmişti. Mehterler sarı meşin keseler içinde akçeleri divanhaneye taşıyorlardı.

Divan, günlük konuşmalarını yaptıktan sonra sadrâzamın gönderdiği bilgiye, Sultan Murat tarafından, ulûfenin verilmesine dair hatt-ı hümâyûn gelince büyük ruznameci Kapıkulu ocaklarının yoklamasına geçti.

Sıra yeniçerilerin yemek yemesine gelmişti. Eğer bir itaatsizlikleri veya istekleri varsa yemek yemekten vazgeçerlerdi. Sadrâzam bunu merakla bekliyordu. İki aydan beri epeyce temizlik yapmışlardı. Silahtarağası Ahmet, Saka Mehmet, Cin Ali gibi meşhur ve hâin zorbalar ilk ağızda öldürülmüştü. Anadolu'ya geçmelerine rağmen Cadı Osman, Kumru Bey, Deli İlâhi cinsinden daima fitne çıkaranlar da ortadan kaldırılmıştı. Yemişçi Mustafa, Bıçakçıoğlu, Mehmet Ağaoğlu henüz yakalanmamakla beraber, onların da icabına bakılacağına Mehmet Paşa' nın imanı vardı.

Sadrâzam, yerinden hafifçe doğruldu. Çorba, pilâv ve zerdeler Bâbüssaâde'nin ilerisine konmuştu. Kubbealtının önünde bekleyen başçavuş, elbisesinin eteğiyle işaret verince Kapıkulları yemeklere doğru koşacaklar mıydı acaba? Yoksa öldürülen ağalarının hesabını sormak için yemekten vaz mı geçeceklerdi?

Derya Efendi henüz padişahın huzuruna girmemişti. Daha doğrusu küçük Uluğ'un ısrarı üzerine bu ulûfe dağıtımı törenini seyretmek üzere iç avluda kalmış, padişaha haber göndermemişti. Karşısında sıralanmış olan yeniçerilere bakıyordu. Onlar börklerini yan yatırmışlar, başçavuşu seyrediyordu. Vaktiyle bu ocak, serhat boylarında destanlar yaratmıştı. Şimdi ise bir fitne yuvası olmuştu… Derya Efendi'nin içinde de sadrâzam gibi, hafif bir endişe olmakla beraber:

- Bak oğul, dedi, yeniçeri ve sipahiler nasıl yemek yiyecekler.

Küçük Uluğ babasının elini daha sıkı tuttu. Ömründe ilk defa göreceği bu manzarayı sanki kaçıracakmış gibi gözlerini bile kırpmıyordu.

- Efendi Baba, vaktiyle Cuma da mı burada yemek yerdi?

- Hayır o bostancıydı? Onun işi başkaydı. Hünkârın muhafızı sayılırdı.

Başçavuş birden, elbisesinin eteğiyle işaretini yapıverdi. Orta Kapı'nın önünde bekleşen ocaklılarda bir kıpırdanma oldu. Eller ha-

vaya kalktı, yüzler kubbeye döndü. Derin bir homurtu işitildi. Galiba isyan başlıyordu.

O zaman Derya Efendi oğlunu bıraktığı gibi yeniçerilerin yanlarına koştu, bütün gücüyle:

- Haydi yemeğe be gafiller! diye bağırdı.

Arkadan bir ses:

- Yemeğe! diye tekrarladı.

Bir an yine duraklama oldu. Başlar Kubbealtı'na çevrildi… Başka bir ses ise bütün kinini haykırırcasına…

- Hayır! diye adeta inledi; yemeyin bu yemeği!..

- Yemeyelim, yemeyelim!..

Derya Efendi sarardı. Yine de kendinden umulmayan bir sesle haykırdı:

- Durmayın derim size gafiller! Sonunuzu düşünür müsünüz hiç?

- Doğru söyler bu kocamış adam! Bize artık ayaklanmak gerekmez!..

- Yiyelim, afiyetle yiyelim…

Şimdi her şey değişmişti. Yeniçeriler oyalanmak istemiyorlardı, yemeklerini almak için koşmaya başlamışlardı.

Derya Efendi, ter içinde, bir ağacın arkasına sinmiş olan oğlunun yanına geldiği zaman, yüzünü seçemediği birisinin:

- Kancıklar, korkaklar, diye bağırdığını duydu, kavliniz böyle mi idi?

Derya Efendi, bu sesin sahibini iyice görebilmek için oğluyla birlikte ileri doğru yürümek istedi. Fakat ortalık o kadar karışmıştı ki, kalabalığı yaramadı…

Yemekler büyük bir iştahla yendi, sadrâzam ise memnun, yerine oturdu. Kapıkulları tekrar orta kapının önünde durdukları zaman, başçavuş yine Kubbealtı'na geldi, kollarını göğsüne çapraz olarak kovuşturdu, bağırarak gülbank'ını okudu:

"Allah Allah illallah… Baş üryan, sine püryan, kılıç alkan, bu meydanda nice başlar kesilir, olmaz hiç soran. Eyvallah; kahrımız, kılıcımız düşmana ziyan, kulluğumuz padişaha âyan. Üçler, yediler, pîrimiz sultanımız Hacı Bektaş-ı Veli demine, devranına hû diyelim, hûûûû!.."

Gülbank biter bitmez orta kapının önünde bir uğultu duyuldu. Bütün kapıkulu askerleri bir ağızdan:

- Hûûûû!.. diye bağırdılar.

İşler artık düzgün gidiyordu. Birkaç ay evvel etrafı kasıp kavuran, sadrâzamlar paralayan bu asker, devletin kanunlarına uymuş, başını önüne eğmişti.

Başçavuş yine bağırdı:

- Birinci ağa bölüğü!..

Bölüğün karakullukçusu cevap verdi:

- Burada!..

Başçavuş:

- Haydi, durman, dedi.

Bunun üzerine birkaç kişi koştu, bölükleri için ayrılan keseleri aldılar, omuzlarına vurup geri döndüler.

- İkinci Ağa Bölüğü!..

- Burada!..

- Haydi, durman!..

Bu suretle bütün ağa bölükleri, cemaat ortaları ulûfelerini almaya başladılar.

Sıra altmış beşinci yaya ortasına, Padişah Genç Osman'ı koruyacaklarına dair söz verdikleri halde cellâda teslim eden bölüğe gelmişti…

- Altmış beşinci yaya ortası!..

Birden ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Başçavuş tekrarladı:

- Altmış beşinci yaya ortası!..

Yine cevap veren olmadı… Başçavuş bir daha bağırdı:

- Altmış beşinci yaya ortası!..

Bu sefer uzaktan bir ses duyuldu:

- Yoktur!..

Başçavuş dişlerini sıktı:

- Yok olsun, dedi.

Bu sözü bütün asker tekrarladı:

- Yok olsun!..

Artık ulûfe dağıtımı bitmişti, askerler keselerini almış, kışlalarına dönüyordu…

Derya Efendi ise, küçük Uluğ'a:

- Gel oğul, dedi. Haber salalım, divan halkı huzur-ı hümâyûna çıktıktan sonra biz de saadetli padişahın yanına varalım… Yalnız, korkma ve saygıda kusur etme.

Cuma

Hava çok güzeldi. Üsküdar'dan kalkalı bir hayli olmuştu. Önde Derya Efendi ile küçük Uluğ gidiyor, arkadan ise İzzet Çelebi ve Cuma geliyordu. Geride katırcılar vardı. Bütün eşya katırların üzerine yerleştirilmişti. En geride de Derya Efendi'nin Cafer ve Cengiz isimli iki hizmetçisi vardı.

İzzet Çelebi ile Cuma atbaşı, yan yana idiler. Cuma atının dizginlerini gevşetmiş, hafifçe yan oturmuştu. Keçe külâhını arkasına doğru itmişti. Bir eliyle bıyıklarını burarken, yan gözle de İzzet Çelebi'yi süzüyordu. İzzet Çelebi kavuğunu başına oturtmuştu… Sakalları yüzünü tamamen kaplamıştı… Cuma'nın aksine zayıf ve solgundu. Ağzının içinden bir şeyler mırıldanıyordu.

Cuma birkaç kere öksürdü… İzzet Çelebi ile konuşmak istediği belli idi. Fakat Çelebi böyle bir konuşmaya hiç de teşne görünmüyordu. Nihayet Cuma dayanamadı:

- Hoca Efendi, dedi, bize niye yüz vermezsin? Kederin varsa dosta söyle, halleder.

İzzet Çelebi, Cuma'ya bakmadı bile. Sanki savaşa gidiyormuş gibi atının dizginlerine sıkıca yapışmış, ayaklarını üzengilerle birlikte hayvanın karnına dolamıştı. Güç işitilir bir sesle:

- Ben fazla konuşmaktan hoşlanmam, dedi.

- Daha bir şey konuşmadık ki, hoca efendi, bir kuru selâmınızı aldık o kadar…

- Yetmez mi?

- Yol konuşmadan geçmez ki…

- Beni rahat bırak geveze oğlan!..

Cuma daha fazla bir şey söyleyemedi. Hoca doğrusu pek sertti.

Ona, "geveze oğlan" demişti. Acaba İzzet Çelebi'nin Cuma kadar oğlu olabilir miydi? Hocayı bir daha süzdü. Kendisi yirmi beş yaşında idi. Çelebi de kırkın bir hayli üzerinde olmalıydı. Bir an: "Bu adam babam yaşında, doğru söylemiş." diye düşündü. Sonra tekrar İzzet Çelebi'ye döndü:

- Beybaba, diye seslendi, çoluk çocuk var mı?

- Neden sordun?

- Hani kederin ayrılıktan mı, diye düşünürüm de…

- Sen kendi işine bak!..

Cuma'ya artık yapacak iş kalmamıştı. Kabahatli bir çocuk gibi susmak da hoşuna gitmiyordu. Yol uzundu, onbeş günden evvel Isparta'ya varamazlardı; hele böyle ağır giderlerse daha da uzardı. İlk menzil Gebze idi. Orasını da ancak geç vakit tutabilirlerdi. Öyleyse vakit nasıl geçecekti?

Cuma'nın da düşünmesi gerekli bazı konuları vardı. Fakat bunları hatırından bile geçirmek istemiyordu. Babasından daha çok sevdiği Derya Efendi, ona "Gelir misin?" demişti. Hayır diyebilir miydi? İnsan böyle bir adama karşı koyabilir miydi? Hem sarayda kalıp da ne yapacaktı? Kendisini, Kastamonu'dan gelip de aç ve çıplak dolaşırken elinden tutan, besleyen, yetiştiren, günün namdar pehlivanları arasına sokan Derya Efendi değil miydi?

Şimdi de ona şerefli bir görev vermişti. Uluğ Beyi yetiştirecekti… Şu, önünde giden, babasının anlattıklarını büyük bir saygıyla dinleyen küçük Uluğ'a hocalık yapacak, at binmenin, silâh kullanmanın çeşitli şekillerini öğretecekti. Onun bileğini bükülmez bir hale getirmezse neye yarardı? Anladığına göre İzzet Çelebi denen şu hoca da Uluğ Beye Kur'an okutup hafız yapacaktı. Kim bilir başka şeyler de öğretirdi inşallah. Yoksa salt hafız olmak bu delikanlıya hiç yakışmazdı.

İşte geleceğin zevkli günleri dururken, geçmişi, hattâ dünü, İstanbul'u düşünmekte ne fayda vardı? Elbet günün birinde her şey düzelirdi… Lâkin şu hoca bir konuşsa da yolun uzunluğu duyulmasaydı.

İzzet Çelebi'yi ilk defa o sabah görmüştü. Derya Efendi tanıştırmıştı ama hakkında fazla bir şey söylememişti. Eğer içinden pazarlıklı bir adamsa onunla yıllarca beraber nasıl yaşayacaktı? Bir kere daha denemeye karar verdi, öksürdü:

- Ben bu yolları iyi bilirim.

- Ya!..
- Eyaletlere epeyce ferman götürdüm.
- İyi!..
- Hem de böyle ağır aksak değil, ılgarla.
- Güzel!..
- Kaç kere eşkıya vartası atlattık, kaç kere celâlilerin elinden kaçıp, kelle taşıdık…

İzzet Çelebi birden başını çevirdi, dizginleri elinden kaydı… Hayretle:

- Kim kelle taşıdı diye sordu?
- Ben!..
- Kelle de alır mısın?
- Ne çıkar?
- Bu işi hep yapar mısın?
- Gerekirse!..
- Bu yollarda eşkıya var mı?
- Sorulur mu?
- Ya bizi basarlarsa?
- Başa gelen çekilir!..

İzzet Çelebi gıcık tutmuş gibi öksürdü. Atını mahmuzlamak istedi. Elinden kayan dizginlere baktı. Sonra kendini toparladı. Yine başını ileri çevirdi. Dudaklarını kıpırdatmaya başladı…

Cuma fırsat yakalamıştı. Derya Efendi'nin duyamayacağını bilse katıla katıla gülecekti. Hafifçe eğildi, kimsenin işitmesini istemiyormuş gibi yavaş bir sesle:

- Yoksa korktun mu, hoca efendi? dedi.
- Benim de elim kılıç tutar!..
- Daha Mahmut Ağaoğlu, Yemişçi Mustafa, Bıçakçıoğlu yakalanmadılar. Fermanlı gezerler… Can belâsı, gözlerini budaktan sakınmazlar. Dağlarda levent toplarlar. At üstünde giderken bile insanı alnının ortasından vururlar. Bu yollar tehlikelidir hoca efendi, çok tehlikeli.

İzzet Çelebi dizginleri tekrar gevşetti. Atının üzerinde sallanıyordu. Dudaklarını zorla kıpırdatarak:

- A oğulcuğum, dedi, sen yiğit bir kişisin, levent endamsın; sen varken bize korku mu düşer, eşkıyaya destur mu olur? Sen de vursun değil mi?

- Evvel Allah hoca efendi; fakat fazla kişi olurlarsa elden pek bir şey gelmez.

- Ya o zaman ne yaparız şahbazım?

- Sen varsın ya hoca efendi, bileğin kuvveti, kılıcın bereketi ile bir hû dedin mi, it sürüsü gibi kaçışıverirler.

Birden İzzet Çelebi kıpkırmızı kesildi:

- Bre hâin, diye bağırdı, benimle alay mı edersin?

Cuma, biraz ileri gittiğini anladı:

- Hâşâ hocam, dedi, muradım…

- Kes sesini, daha sen benimle konuşacak yaşa gelmedin… Haddini bildiririm yoksa!

- Ama beybaba…

Sözünü tamamlayamadı, o anda çok yakınlarından, arka arkaya tüfek sesleri gelmeye başladı. Derya Efendi başını çevirdi. Cuma elini havaya kaldırdı, küçük bir kervan durdu. Derya Efendi:

- Cuma, diye seslendi, ne oluyor? Anla şunu.

- Şimdi efendi hazretleri… Siz kervandan ayrılmayın.

Cuma atını mahmuzladı, tüfek seslerinin geldiği tarafa doğru hayvanını sürdü. Dizginleri sol elindeydi, sağ eline silâhını almıştı.

Köşeyi dönünce oldukça geniş bir düzlükle karşılaştı. Orada onbeş yirmi kişi yaralarına bakmadan çarpışıyorlardı.

Cuma dizginleri kastı; hayvan can acısından ön ayaklarını havaya kaldırırken, hafifçe doğruldu, kaşlarını çattı, hayret ve biraz da zevkle çarpışanları seyretti.

Kıyasıya dövüşüyorlardı; hepsi de tüfek atmada, kılıç kullanmada ustaydı.

Cuma gibi, bu yolda ün kazanmış birisinin, onların ne derece dövüşçü olduğunu anlaması işten bile değildi.

Fakat Cuma fazla seyretmedi. Birden padişahın bostancıbaşısı Duçe Mehmet'i tanıdı.

Mehmet Ağa, çarpışanların biraz gerisinde duruyor, bostancılarına emirler veriyor, yedeğinde tuttuğu bir atı da zaptetmeye çalışıyordu.

Cuma işin tehlikesini derhal anladı; bostancılar eşkıyalara nazaran azdılar. Birkaç tanesi de yerde yatıyordu. Birbirlerine iyice yaklaştıkları için şimdi de sadece kılıçla çarpışıyorlardı.

Eşkıyalar bostancıları sarmaya başlamışlar, Duçe Mehmet'e doğru gittikçe sokuluyorlardı…

O zaman Cuma tüfeğini omuzladı, tetiği çekti… Çeteden birisi baş aşağı yuvarlanırken:

- Koman, yetiştim ha, diye bağırdı.

Hayvanın dizginlerini bıraktı. Mahmuzlarını şiddetle batırdı. Yedek tüfeğini bu defa omzuna vurmadan ateşledi; bu da boşa gitmedi.

Eşkıyalarda bir duraklama olmuştu. Sarıldıkları zannı ile etraflarına bakınırlarken Cuma bir yıldırım gibi aralarına girdi. Elindeki kılıcı ilk rastladığına sapladı. O zaman bostancıbaşının:

- Haydi kurtlarım, diye bağırdığı duyuldu.

- Haydi kurtlarım…

Cuma atının başını tekrar geri çevirip Duçe Mehmet'in yanına gitmeye karar vermişti ki, eşkıyanın yüz geri etmek üzere olduğunu gördü.

- Kaçıyorlar, aman vermeyin!

Bostancılar son bir gayretle atıldılar, eşkıyanın yan tarafını sarmak için bir hamle daha yaptılar. Tekrar ölüm kalım savaşı başladı.

Küfürler savruluyor, naralar atılıyordu. Cuma yeniden saldırdı. Birden karşısında külâhını kulaklarına kadar geçirmiş, hiddetinden bıyıkları diken diken olmuş birisiyle karşılaştı:

- Kahpe dölü, eceline susadın sen!..

Sonra kafasına doğru bir kılıcın inmekte olduğunu gördü. Süratle atına yan verdi, kılıcını havaya kaldırdı. İki demir tok bir ses çıkararak çatıştı. İki bilek, birbirini devirmek için amansız bir savaşa girişti.

Diğer taraftan bostancılar iki eşkıyayı daha yere sermişlerdi. Bir bostancı da atının üzengilerine takılmış, yerde sürünüyordu.

- Dayanın kancıklar, kaçmayın, ağamı kurtarın…

Fakat artık iş işten geçmişti. Eşkıya silâhlarını bırakıyordu.

Cuma geri çekilip, karşısındaki adama öldürücü bir darbe indirmeyi düşünürken, onun da aynı şekilde hareket etmekte olduğunu gördü.

- Koru kendini zorbabaşı!..

Fakat hamlesi boşa gitti. Karşısındaki çevik bir hareketle sıçramış, elindeki kılıcı Cuma'nın hayvanına saplamıştı. Cuma kendini bir anda yerde buldu, ne olduğunu anlamaya çalışmadan doğrulup elini belindeki tabancasına atacağı sırada adamın dolu dizgin yandaki ormana doğru kaçtığını gördü.

- At, diye bağırdı, at verin bana, yakalayın şunu…

Bütün çırpınması boşa gitti. Külâhını kulaklarına kadar geçirmiş olan adam ormana dalmış, gözden kaybolmuştu.

O zaman Cuma yerden külâhını aldı, başına geçirdi, üstünü silkeledi. Duçe Mehmet Ağa'nın yanına gitti.

- Geçmiş olsun ağam, dedi, ver elini öpeyim.

Bostancıbaşı Cuma'yı çoktan tanımıştı. Onun eski ağasıydı. Hafifçe gülümseyerek:

- Gazan mübarek olsun Cuma, dedi, iyi dövüştün…

Sonra arkasındaki yedek ata sıkıca bağlanmış, başı açık bir adamı gösterdi:

- Bu kâfiri az kalsın elden kaçırıyorduk. Sen buralarda ne yaparsın?

- Derya Efendi ile yola çıktık. Bana izin ver de ağam, efendi hazretlerinin yanına varayım; merak etse gerek.

Daha fazla konuşmadı, süratle geri dönüp yerde yatan atına sokuldu. Hayvanın boynundan ve ön ayaklarından oluktan boşanırcasına kan akıyordu, ayaklarıyla toprağı kazıyordu…

Onu bir dakika gözleri sulanarak seyretti. Sonra demincek kaçan haydudun arkasından boşaltamadığı tabancasını belinden çıkardı, tetiği çekti. Yanık bir barut kokusu ve bir duman havayı kapladı. Kılıcı gözüne ilişti, büyük bir hınçla kaptı, kınına soktu.

- Hergele, dedi, sakın bir daha yoluma çıkmayasın. Seni lokma lokma eder, itlere yem yaparım!..

Etrafına bakındı. Sahipsiz kalmış bir bostancı atı gördü. Bir hamlede üzerine sıçradı ve dolu dizgin uzaklaştı…

Derya Efendi'nin yanına vardığı zaman onu telâşlı buldu.

- Nerede kaldın Cuma, nedir bu halin?

Boynunu büktü, bir kabahat işlemişti, savaşçı kanı kaynamış, hünkâr fermanı taşıyan bir ağanın göz göre göre yenilmesine içi elvermemiş, tehlikeye atılmıştı. Halbuki geride kalanları düşünmeliydi. Katırcılar ve iki yardımcı da eli kılıç tutan adamlardı ama ne de olsa kervanı yalnız bırakmamalıydı.

Hele küçük Uluğ; Cuma'yı hayret ve heyecan içinde nasıl da seyrediyordu? Ne güzel, ne zeki çocuktu o… büyük bir adammış gibi takındığı tavırlara, söz söylerken başını arkaya doğru atışına hayran oluyordu…

- Canım kurban sana, diye fısıldadı, benim küçük beyim; seni öyle bileği pek yapacağım ki, Cuma'nın namını gölgede bırakacaksın.

Sonra gülümsedi.

- Kusura bakma efendi hazretleri, dedi. Duçe Mehmet Ağa'yı fena sıkıştırmışlardı. Bir hu deyiverdim…

- Ağayı sıkıştırmaya kim cüret eder?

- Pek anlamadım ama Bıçakçıoğlu'nun adamları olsa gerek… Yakalanıp yedekteki ata bağlanan Bıçakçıoğlu idi galiba…

O sırada, bostancıbaşı ile bostancılar karşıdan gözüktüler. Duçe Mehmet önde, bir kısmı yaralı olan bostancılar onun arkasında, en geride de hünkâra baş kaldıran zorbabaşılardan Bıçakçıoğlu geliyordu.

Mehmet Ağa yaklaşınca, Derya Efendi attan indi, küçük Uluğ'u da indirdi. Diğerleri de onun gibi yaptılar.

Bostancıbaşı:

- Selâmünaleykûm, Derya Efendi, dedi.

- Aleykümselâm ağa hazretleri! Hayrola?

- Hayırdır… Bıçakçıoğlu kâfirini, İznik'te ele geçirdik. Âsitane'ye götürürken, kâfirin adamları bizi gafil yakaladı. Cuma yetişmeseydi galiba işimiz bitikti. Hamd-ü Hüda şimdi bir tanesini bile sağ komayıp oracıkta pare pare ettik.

Cuma:

- Biri kaçtı, dedi.

- Beli, senin atını yıkanı söylersin değil mi? Kulaksız Rüstem derler, amansız bir zorbadır; Bıçakçıoğlu'nun kardeşidir. Yakında onun da canını almak bana kısmet olur!..

Derya Efendi duraladı:

- Ben o kâfirin sesini işittim, dedi. Hünkârıma vedâya giderken rastlamıştım, ocaklıyı kandırıp yemek yememeleri için bağırırdı. Padişahıma bunu hikâye ettiğimde, bilirim, demişti. Çavuşlar da görmüşler, Kulaksız Rüstem'miş!.. İnşallah yakında cezasını bulur.

Duçe Mehmet Ağa:

- Doğru söylersin, efendi hazretleri, dedi. Padişah fermanı var, fitne sokanların hepsi belli oldu. Bugün elden kaçtı ise yarın leşini süreriz… Bu dağlar Osmanlıdan gayriye kalmamış!

Bir Kervansaray

Gece geç vakit Gebze'yi tuttular.

Cuma nedense yolda hiç konuşmadı. Hattâ kendisiyle yarenlik etmeye teşne görünen İzzet Çelebi'ye bile aldırmadı. Derya Efendi'den izin alarak kafilenin başına geçti. Bir dönemeç gördü mü veya bir geçide rastladılar mı, atını sürüyor, karşı tarafa geçtikten sonra kervanı bekliyordu. Su başlarında konakladıkları zaman oturmuyor, azığını eline alıp karnını ayakta doyuruyordu…

İzzet Çelebi'nin bir aralık merakı o kadar artmıştı ki, dayanamayıp Derya Efendi'ye sormuştu:

- Efendi hazretleri, bu oğlana ne olur, baskına mı uğrarız yoksa?

Derya Efendi gülümsemiş:

- Ben onu bilirim, demişti, hem endişe eder hem de atını yıktılar, onu hazmedemez.

İzzet Çelebi daha fazla bir şey sormamış, binbir duanın arasına bir tanesini daha katarak okumaya başlamıştı.

Küçük Uluğ ise, ucu yerlere sürünen kılıcını babasına göstererek:

- Uğru gelirse, hünkârımın bana hediye ettiği şu kılıçla başını keserim, diyordu.

İşte böylece yatsıya doğru Gebze'ye yaklaştılar. Şehir uzaktan görününce Cuma, Derya Efendi'ye sokuldu.

- Efendi hazretleri, dedi, kadıya mı misafir olursunuz, yoksa hana mı?

Derya Efendi:

- Hana gitsek iyidir, dedi, gece vakti kişi rahatsız edilmez.

Gebze'nin kervansarayı emsaline nazaran ufaktı… Cuma burala-

rını çok iyi bildiğinden karanlığa rağmen güçlük çekmeden kervanını hanın kapısına kadar getirdi. Etrafta hiçbir canlı görünmüyordu. Şehir ve kervansaray şimdiden uykuya yatmış gibiydi.

Cuma atından atladı, dizginleri koltuğunun altına geçirdikten sonra "Heytt!.." diye bağırdı. "Kapıyı açın…" Gecenin zifir gibi karanlığında kulakları yalayan bu sesten başka hiçbir ses işitilmedi. Cuma:

- Efendi hazretleri, dedi, uşaklara söyle geriyi kollasınlar; ben şu heriflerin başına kapılarını yıkıvereyim.

Sonra, atının dizginlerinden çekerek iyice sokuldu, demir kapıya yumruğunu bir balyoz gibi indirdi:

- Hey dideban başı açsana, uyudun mu?

Neden sonra kapıdaki mazgallı küçük pencere aralandı. Bir kandilin ışığı altında çıplak bir baş göründü:

- Ne istersüz?

- Gece vakti ne istenir, yolcuyuz.

- Kaç kişisiniz?

- On iki.

- Hele biraz oyalanın.

Pencere kapandı, Cuma geri çekildi:

- Canına yandığımın, diye söylendi. İzzet Çelebi'ye hattâ Derya Efendi'ye bile aldırmam ama beycik üşüyecek, gece ayaz oluyor…

Biraz sonra paslı kol demirinin gürültüsü duyuldu, iri bir anahtar kilitte döndü, rezeler gıcırdadı, kapı açıldı.

Didebanlar kandillerini tutmuşlar, gelenlere bakıyorlardı, hepsi de silâhlıydı.

Derya Efendi:

- Destur, dedi.

İzzet Çelebi salâvat getirdi, kafile kapıdan girdi.

- Durman, şöyle gelin!..

Bir dideban yol gösteriyordu. Avlunun ortasına gelince durdular. Burası oldukça büyüktü, kandillerle hafifçe aydınlatılmıştı. Etrafta öbek öbek denkler vardı. Develer çökmüş, geviş getiriyorlardı. Ahırdan arada sırada at kişnemeleri işitiliyordu. Avlunun etrafında odalar vardı, sağ tarafta ufak bir mescidin kapısı göze çarpıyordu. Bir çeşmeden durmadan su akıyor, yalağı dolduran sular hafif bir şırıltı çıkararak bir olukta kayboluyordu…

Han kalabalık olacaktı. Bazen kesik iniltiler, bazen de yorgun bir

yolcunun kulakları tırmalayan horultuları duyuluyordu. Bir de nereden gelip, nereye gittiğini kendisinin bile unuttuğu bir garibin kırık sazının ezik nağmesi işitiliyordu.

O, sırtını bir devenin hörgücüne dayamış, başını gökte titreşen bir yıldıza dikmiş, ovalar aşmada, dağlar geçmede, belki de sadece bakışlarıyla ihanet ettiği için yârinden kaçmada… Kalbi, ümidi, inancı kırılmış… Sazına söylüyor, ona dert yanıyor, parmaklarını dile getiriyor…

- Selâmünaleyküm!..
- Aleykümüsselâm!..
- Hoş geldiniz.
- Hoş bulduk.
- Yolculuk nereden?
- Âsitane'den.
- Nereye gidersüz?
- Isparta'ya.
- Geç kalmışsınız!
- Siz de erken yatmışsınız?
- Öyle olur; namazdan sonra mehterhane çalıp kapıyı kapatırız.

Derya Efendi gülümsedi, kendisini sigaya çeken didebana sordu:

- Yatacak yeriniz var mı?
- Üç ocağımız boş, sığışın gayri. Zaten hepsi kırk ocak… Yalnız şartımız vardır; sabahleyin mehterhane dövülmeden, kapılar açılmadan taşra çıkmaya kalkışmak yoktur.

Derya Efendi tekrar gülümsedi:

- Biliriz oğlum, dedi, haydi sen bize yol göster, katırcılar da yükleri yıksınlar.
- Yemek ister miydiniz?
- O işi dışarıda yaptık.

Derya Efendi ile Uluğ bir hücrede, katırcılar bir hücrede, İzzet Çelebi ile Cuma da bir hücrede yatıyorlardı. Derya Efendi'nin iki uşağı avluda denklerin yanında idiler.

Cuma çizmelerini çıkarmış, soyunmadan uzanmıştı. İzzet Çelebi takkesini giymiş, yatağına oturmuş, dua ediyordu. Kandilden çıkan is, karanlıkta çabuk kayboluyordu.

Dışarıda yine o bilinmeyen garibin elleri, sazında konuşuyordu… Kendisinden çalınan bir çift bal renkli gözün hikâyesini söylüyordu… O, bal renkli gözlü sevgilisinden sadece bakışlarını istemiş-

ti, arada bir onları seyredeyim, onları da bende bulayım demişti. Başka hiçbir şey arzulamamıştı. Bir çift bal renkli bakışa, bir ömür vermişti… Felek mi zalimdi, hayat mı acı? Birgün, önüne bir ömür serdiği bal renkli bakışları başkasının üzerinde dolaşırken görüvermişti!..

Cuma kıpırdadı:

- Burası garibime gitti Hoca Efendi, dedi, birkaç lâf etsek?

İzzet Çelebi duymamazlıktan geldi; elleri açık, Yâsin-i şerif okuyordu.

Cuma başını çevirdi, bir süre onu seyretti, sonra İzzet Çelebi'nin yüzünü eliyle kapadığını görünce:

- Hoca Efendi, diye tekrarladı, birkaç lâf etsek derim…

- Sırası mı şimdi? Sabah erken kalkarız. Bir yatak bulmuşsun uyu, daha ne istersin?

- Hoca, bugün beni yaman yıktılar, atımı devirdiler…

- Hepsi bu mu?

- Bu değil ama gerisini düşünmesem gerek… Bazen Âsitane de hatırıma gelir, yüreğim sızlar… Hani ben hiç böyle değildim.

İzzet Çelebi esnedi:

- Gam mı çekersin? dedi. Allah'ına dua et; yeter.

Sonra yatağına uzandı, yüzünü duvara, sırtını Cuma'ya çevirdi.

Dışarıda titrek bir yıldız altında hanın konuk garibi hâlâ hayatını yaşıyordu.

Müezzin, hanın mescidinde sabah ezanını okurken bütün yolcular ayaktaydı. Denkler bağlanıyor, hayvanlar koşuluyordu. Şadırvanın önünde abdest alanlar, kollarını sıvamışlar ayaklarına takunyalarını giymişlerdi.

Birkaç güvercin kalabalıktan ürkmüş, mescidin damına konmuştu… Bir hint horozu gururla ötüyor, tavuklar yerleri eşeleyerek sabah gıdalarını arıyorlardı.

Derya Efendi, İzzet Çelebi, Cuma ve küçük Uluğ uşakların getirdiği ibriklerden abdestlerini aldılar, sonra mescide gidip namazlarını kıldılar.

Katırcılar hayvanları hazırlamışlardı. Birden mehter takımı nöbet vurmaya başladı. O susunca iri bir adam ortaya geldi:

"- Ey ümmet-i Muhammed, diye bağırdı, malınız, eniniz, donunuz tamam mı?"

Bütün yolcular üzerlerine ve denklerine bir kere daha baktılar, sonra hep bir ağızdan:

- Tamamdır, diye cevap verdiler, sahib-i hayrâta Allah rahmet eyleye.

O zaman avlunun ortasına gelen adam geri döndü:

- Bevvaplar, diye seslendi, açın kapıları…

Kapıcılar koştular, kol demirlerini kaldırdılar, iri anahtarları kilitlerine sokup ağır ağır demir kapıları ardına kadar açtılar.

Atlar bir kere daha kişnedi, develer çıngıraklarını salladı ve kervanlar sabahın nemli havası içinde teker teker yollarına koyuldular.

Onlar çıkarken kapıcılar hiç usanmadan:

- Gafil olman, bir şeyi gaip etmen, hak yemen! diye sesleniyorlardı.

Dışarıda çimenler ıslaktı. Tarla kuşları ısınmak için kuru bir yer arıyorlardı.

Küçük Uluğ babasına sokulmuştu. Sağ elini Sultan Murad'ın kendisine hediye ettiği kılıcın kabzasından ayırmadan:

- Beybaba, dedi, hancılara niçin akça vermediniz? Acep unuttunuz mu?

Derya Efendi, oğlunu şefkatle süzdü:

- Hayır oğul, dedi. Kervansaraylar hayrattır, vakıftır, orada bedava yenilir, bedava yatılır, hattâ gerekirse bedava giyinilir… Hep böyle olmuştur.

Bir Dayak Olayı

Yolculuk Cuma'nın düşündüğü gibi uzun sürmüştü… Gebze, İznik, Eskişehir, Seyitgazi, Afyon, Uluborlu menzillerine uğrayarak Isparta yolunu tutmuşlardı. Şehir ve kasabalara zamanında varamayıp yollarda konakladıkları geceler de olmuştu…

Böyle gecelerde Cuma hiç uyumamıştı. Hattâ Cafer ile Cengiz nöbetleşe yattıkları halde o, daima sırtını bir ağaca dayayarak eli kılıcında beklemişti. Nedense içinde bir endişe vardı; takip edildiklerini zannediyordu.

Halbuki, vaktiyle ferman götürürken, yalnız başına olduğu halde, bu yollardan çekinmeden geçerdi!.. Çok zamanlar kervansaraylara uğramaz, bir ağacın tepesine çıkar, dallara kendini bağlar, uyurdu… Yaylalar, dağlar onundu… Sabah olup da yola koyuldu mu, sarp geçitlere, karşısına çıkan engellere aldırmaz, atını çatlatırcasına sürerdi. Hele bir gün bir vezir kellesine bal doldurup pamuklara sardıktan sonra heybesine atmış, öyle bir süratle İstanbul'un yolunu tutmuştu ki, altındaki hayvan dayanamamış, olduğu yere yıkılıvermişti. Ne günlerdi onlar!..

Nihayet Isparta uzaktan görünmüştü. Daha vakit erkendi. Kafile eski sırasına göre yol alıyordu. Yalnız İzzet Çelebi, Derya Efendi'nin solunda yürüyor, Cuma en önde ilerliyordu.

O gün, Uluborlu'dan hareket edeli beri İzzet Çelebi'nin yüzü gülüyordu:

- Efendi hazretleri, diyordu, Allah'ın inayetiyle, yarından tezi yok Uluğ Beyimizi dersine başlatırım. Evvelâ hıfza çalıştırırım. Arabça ve Farsça da öğretirim.

- Zaten bunları az-çok bilir Çelebim, senin sayende iyice kuvvetlenir, ilmi, irfanı artar… Şunu isterim ki, hiçbir zaman yobaz olma-

sın. Sen benim dünya ve ahret kardeşimsin. Uluğ'u dilediğin gibi okutmakta serbestsin… Hiç bana bakma; kendi evlâdın say onu…

İzzet Çelebi'nin gözleri parladı:

- Bu dünyada, dedi, sizden gayrı benim kimsem yok. Âsitane'de topu topu iki dükkânım ile bir evciğimden başka da mülke sahip değilim. Onları da ne yapayım?

Derya Efendi, İzzet Çelebi'yi süzdü; onda bugün bir rahatlık hissetmekle beraber, hoşgörürlükten uzaklaşmış bir hal sezdi:

- Doğru söyle bana hoca efendi, dedi, biz ana tarafından akraba da sayılırız, yoksa evlenmek mi isterdin? Seni beraberimde getirmekle hata mı ettim acaba?

- Hâşâ efendi hazretleri, dünya evine girmek muradım değildir… Bu fâni dünyada başımı dinlendirmek isterim. Hünkârın yanında rahat mıydım sanırsınız? Dilbaz değilim, dostumu, düşmanımı gözetmem, ben bir acaip kişiyim, galiba canımı severim…

- Öyle ise hiç gam çekme, çiftlik bizim malımızdır. Orada, beraber yatar, beraber yer, beraber gezeriz… Yalnız şu koca oğlanı da gözden uzak tutma…

İzzet Çelebi başını salladı:

- Cuma'dan mı bahsedersiniz? dedi. Çok gevezedir, ha bire lâf etmek ister, bağdaşmamız güç olsa gerek.

- Ama yiğit kişidir.

- Elhak gözü pek, kılıcı keskin görünür. Lâkin huylarımız ayrı.

- Hele bir dene, alışırsın.

O sırada Cuma'nın kendilerine doğru gelmekte olduğunu görünce sustular. O atını tırısa kaldırmış, külâhını yine yan yatırmıştı.

- Efendi hazretleri, ilerde yol ikiye ayrılır, ne tarafa sapsak gerek?

- Sola döneceğiz, öteki yol şehre gider…

- Ben hızlı gidip haber salayım mı?

- Sen yanımızdan ayrılma, gerekirse Cafer'i göndeririz.

Cuma da atını İzzet Çelebi'nin soluna aldı, ilerlemeye başladılar… Herkeste bir ferahlık hissediliyor, yüzler gülüyordu. Günlerin endişesi artık kaybolmuş gibiydi… Kendi topraklarına gelmişlerdi… Bundan sonraki yıllar emin gözüküyordu… Artık hayat tatlı, endişeden uzak geçecekti.

Cuma, sorumluluğunu taşıdığı bu kadar kişiyi kazasız belâsız getirmenin mutluluğu içinde bıyıklarını buruyordu…

İzzet Çelebi'nin ise başka bir sevinci daha vardı… Artık

Âsitane'de halkı soyan kadızadelerin baskısından uzakta kalacak, onların ham fikirleri kulaklarını tırmalamayacaktı.

Yalnız Derya Efendi, diğerlerinden farklı olarak, kopuk sol kolu hâlâ sızlıyormuş gibi, içinde bir eziklik hissediyor, mânen kendisini doymuş göremiyordu…

İki yol ağzına geldiler, sola saptılar, ilerde görünen bir köye doğru ilerlemeye başladılar… Tam köyün mezarlığına yaklaşıyorlardı ki, kulakları tırmalayan bir feryat işittiler…

Derya Efendi:

- Ne oluyor? dedi.

Cuma:

- Şimdi anlarım efendi hazretleri, diye cevap verdi.

- Hadi… Biz de arkadan geliriz.

Cuma yine hızla ileri atıldı. Bir hamlede mezarlığa vardı… Gördüğü manzara cidden garipti. Dört-beş kişi, iki köylüyü yere yatırmışlar, durmamacasına dövüyorlardı. Yerdekilerin ağızlarından burunlarından kanlar akıyor, yardım istiyorlardı. İki adam da atlarının üzerinden bu manzarayı gülerek seyrediyordu…

Cuma, atının dizginlerini kastı, hayvan şaha kalkıp sahibinin ustalığını gösteriyormuş gibi kişnerken:

- Allah'tan korkun!.. diye bağırdı.

- Sen kimsin?

- İki fakiri ne hakla yere yıkıp dövdürürsünüz?

Dayak atanlar durmuşlardı. Köylüler, yüzleri, gözleri kan içinde yerde inliyorlardı. Bu dayağı zevkle seyreden iki kişi de atlarını sürüp Cuma'ya iyice yaklaşmışlardı… İçlerinden biri tekrar sordu:

- Sen kimsin, nasıl olur da bizim işimize karışırsın?

Cuma bıyıklarını burdu, O, ya mutluyken, ya da kızdığı anlarda hep bıyıklarıyla oynardı:

- Behey gafiller, kopası başınız vücudunuzda fazla değilse, sualime cevap verin; ne hakla bu fakirleri dövdürürsünüz?

Köylüleri döven adamlar, onları oldukları yere bırakıp ellerindeki sopalarla Cuma'nın etrafını sarmışlardı.

Atlılardan bir tanesi hiddetini yenmeye çalışarak:

- Behey sersem, diye bağırdı, biz kimiz bilir misin?

- Ne bileyim ben?

- Ben, Beylerbeyi efendimizin voyvodasıyım. Bu efendi de kadı hazretlerinin naibidir.

Cuma elini bıyıklarından indirdi, hafifçe etrafına bakındı, sonra gülümsemeye çalışarak:

- Bırakın fakirleri; dedi, suçları varsa şer'an cezalarını görsünler. Ben gözümün önünde kimseyi dövdürtmem.

O zaman atlılardan biri bağırdı:

- Yıkın şu kâfiri yere!..

Cuma atını mahmuzladı, kılıcını kınından sıyırırken süratle elleri sopalı adamların arkasına dolandı…

- Durun, hele biraz oyalanın!..

Derya Efendi yanlarına sokulmuştu. Tatlı, fakat emredici bir sesle konuşuyordu.

Eli sopalılar farkında olmadan bu emre uydular. Voyvoda kafileye hayretle baktı:

- Sen de mi bu eşkıyadansın?

- Bana, Derya Efendi derler. O da yoldaşımdır; eşkıya değil.

Naip öksürdü, lâfa ilk defa karıştı, sesinde hafif bir titreme vardı:

- İşitmiştim, hünkâr hocalığı, nedîm-i haslık yapardınız.

İzzet Çelebi, elinde kılıcı, her an atılmaya hazır duran Cuma'ya baktı. Sonra tüfekleri ellerinde, yanlarına kadar sokulmuş iki uşağı da görünce:

- Yine de öyledir, diye cevap verdi, efendi hazretleri hünkâr fermanıyla yolculuk eder.

Voyvoda:

- Eh böyle de olsa, dedi, mahkemenin kararına kim karışır?

Derya Efendi, voyvodaya hayretle baktı:

- Mahkeme kararıyla mı hareket edersiniz?

- Beli.

- Mezarlıkta adam dövmek şeriatta var mıdır? Bu köylülerin suçları nedir?

Voyvoda yeniden hiddetleniyordu:

- Sen karışma bizim işimize, dedi, devletlû vezirin hassı olan bu yerlerden öşrünü alamazsam, bu kadar sekban ve sarıca nasıl beslenir, kendisi nasıl vezirlik yapar?

- Sen beylerbeyinin voyvodası mısın?

- Beli, bu efendi de kadı naibidir! Elbette kanun üzre vergileri alırız.

Naip atıldı:

- Efendi okumuş kişidir, dedi; kanun nedir bilir. Bunlar ölülerin-

den kalanları gizlerler, resm-i kısmet vermezler.

- Bunlar öyle haindir ki, kanun tanımazlar, her an şeriate karşı koyarlar.

Derya Efendi, burunlarından akan kanları yenlerinin tersiyle dindirmeye çalışan köylülere baktı:

- Kardeşler, dedi, bu ağalar doğru mu söyler?

İçlerinden biri ayağa kalkmaya çalıştı, sonra başaramayarak sürüne sürüne Derya Efendi'nin yanına yaklaştı:

- Hâşâ, efendi hazretleri, diye güçlükle konuştu, babam öldü, yüreğim yaralıdır… Hiç vakit komadan yüz akçe değer eşyayı bin akçe diye yazıp vergi aldılar. Bugün de naip mezarlığa gelip babamın taze kabrini eşeletti… Bu ne zaman öldü, bize niçin haber vermezsin, vergisini neden ödemezsin diye beni yakalattı. Tekrardan resm-i kısmet almak ister!.. Derdimizi anlatamadık, bizi bu hale kodular!.. Şeriattan dâvacıyız!..

Derya Efendi içinden bir şeylerin eridiğini hissetti. Cuma bıyıklarını burmaya başladı. İzzet Çelebi:

- Ah Felek, diye fısıldadı, burada da mı karşıma çıktın?

Derya Efendi, çiftliğinin yanında beylerbeyinin hassının bulunduğunu biliyordu. Onun köylülere yaptığı zulmün de farkındaydı. Fakat naiple bir olup, köylüyü böylesine soyacaklarını hiç sanmamıştı.

Sesi titreyerek:

- Bakın hele ağalar, dedi, bu fakirler neler der?

Voyvoda:

- Onlara inanmak câiz midir ki bize sual sorarsınız? diye cevap verdi.

- Ağa vakit geçer, bizim de yolumuz uzundur; bu fakirleri salıverin gitsin. Eğer borçları varsa, ben kefilim, gelip benden alın. Biz buradayken bundan sonra kıllarına bile dokunamazsınız.

Naip atıldı:

- Efendi, dedi, iyi söylersin ama kadı bana bu nahiyeyi iltizama vermiştir. Ben vaktinde tedbirini alamazsam kadıya ödediğim akçaları nasıl çıkarırım? İllâ bu herifleri siz bize bırakıp yolunuza gidesiniz! Daha bunlar gibi niceleri var; sonra onlarla nasıl baş ederiz?

Derya Efendi artık düşünmedi:

- Cuma, dedi, ağalar lâf anlamaz, sen anlatır mısın?

- Evvelallah, efendi hazretleri!.. Hele bir destur ver.

- Ağalar bizim Cuma bakın ne der? Gelin, bu seferlik Cuma'yı konuşturmayalım! Ellinizde şer'-i şerifiniz yok iken bir kimseyi cezalandırmak doğru değildir… Hele bir naip, niyabetini akçayla satın alamaz… Bu fakirler benim misafirimdir gayri… Yakında şehre iner, kadıyla görüşür, hüccetlerini alırım.

Sonra karşısındakilerin konuşmasına meydan bırakmadan seslendi:

- Cafer, Cengiz!.. Bu fakirleri atlarınızın terkisine alın…

Uşaklar yere atladılar, köylüleri kucakladıkları gibi atlarına bindirdiler.

O zaman Derya Efendi:

- Gidelim gayri, dedi, hoşça kalın ağalar! Basiret üzre olun. Ben yine kefilim, borçları varsa öderim. Paşa hazretlerini de tanırım. Ummam ki böyle bir eziyeti köylüye uygun görsün.

Derya efendi, mahmuzlarını hafifçe atının karnına dokundurdu, kafile yola koyuldu.

Cuma önlerinden geçerken, eli kılıcının kabzasında olduğu halde, naiple voyvodaya bir kere daha baktı.

Onlar da atlarının dizginlerini hiddetle tutmuşlar, gidenleri kinle seyrediyorlardı…